Lieta Nr.A420511413
SKA – 394/2014

LĒMUMS

Rīgā 2014.gada 18.februārī

Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesnese R.Vīduša
tiesnese V.Krūmiņa
tiesnese I.Skultāne

rakstveida procesā izskatīja /pers. A/ blakus sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2014.gada 7.janvāra lēmumu, ar kuru lietā izbeigta tiesvedība.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicējs /pers. A/ vērsies Valsts ieņēmumu dienestā ar iesniegumu, kurā lūgts atcelt lēmumu par nodokļu aprēķinu un izskatīt iespēju noslēgt izlīgumu. Valsts ieņēmumu dienests ar 2013.gada 18.oktobra lēmumu atteica izskatīt iesniegumu daļā, kurā lūgts atcelt papildu nomaksai budžetā noteiktos maksājumus, jo attiecībā uz pieteicēju nav pieņemts lēmums, ar kuru viņam būtu noteikti šādi maksājumi. Savukārt iesniegumu daļā par izlīguma noslēgšanu iestāde noraidīja.

[2] Pieteicējs vērsās administratīvajā tiesā ar pieteikumu, kurā lūgts:
1) atcelt Valsts ieņēmumu dienesta 2013.gada 18.oktobra lēmumu;
2) izvērtēt un sniegt atzinumu, vai pieteicējam bija pienākums iesniegt gada ienākumu deklarācijas un vai dienesta aprēķinātajam parādam ir likumīgs pamats;
3) izvērtēt Valsts ieņēmumu dienesta līdzatbildību par iedzīvotāju ienākuma nodokļa parāda uzkrāšanos;
4) uzlikt pienākumu Valsts ieņēmumu dienestam atcelt nodokļu parādu un nokavējuma naudu, kas uzkrājās līdz pirmā brīdinājuma saņemšanai;
5) uzlikt pienākumu Valsts ieņēmumu dienestam sastādīt maksājumu grafiku jebkurai atlikušajai parāda summai uz vairākiem gadiem, paredzot, ka ik mēnesi maksājumi nepārsniegtu 50 latu.
Pamatojoties uz šo pieteikumu, administratīvajā tiesā tika ierosināta lieta par Valsts ieņēmumu dienesta 2013.gada 18.oktobra lēmuma atcelšanu.

[3] Ar Administratīvās rajona tiesas 2014.gada 7.janvāra lēmumu lietā izbeigta tiesvedība, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 282.panta 1.punktu. Tiesas lēmumā norādīti tālāk minētie apsvērumi.
Kā izriet no likuma „Par nodokļiem un nodevām" 23.panta 5.[1]daļas, ja nodokļu administrācija, pārbaudot tās rīcībā esošās ziņas par nodokļu maksātāja apliekamo ienākumu apjomu, konstatē neatbilstības, tā ierosina datu atbilstības pārbaudi. Dienests ir tiesīgs personai pieprasīt iesniegt nodokļu deklarāciju, kuras iesniegšanas gadījumā datu atbilstības pārbaudes process tiek pabeigts, jo persona pati ir atzinusi pieļauto kļūdu un precizējusi budžetā maksājamo nodokli. Tādā gadījumā nekāds lēmums netiek pieņemts un personai pienākums maksāt nodokli izriet no pašas personas iesniegtās gada ienākumu deklarācijas. Savukārt, ja persona pieļauto pārkāpumu neatzīst un nenovērš, dienests pieņem lēmumu, kurā tiek fiksēta budžetā maksājamā nodokļa summa un kurš ir administratīvais akts.
Šajā gadījumā administratīvais akts datu atbilstības pārbaudes rezultātā netika pieņemts, jo pieteicējs iesniedza gada ienākumu deklarācijas, proti, pats deklarēja budžetā maksājamo nodokli. Tādējādi pieteicēja pienākums maksāt nodokli izriet no likuma „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli". Ne Valsts ieņēmumu dienesta darbības, pieņemot pieteicēja deklarācijas, ne arī pārsūdzētais lēmums, nerada pieteicējam tiesiskas sekas. Tādēļ lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā.

[4] Pieteicējs par tiesas lēmumu iesniedzis blakus sūdzību, no kuras izriet šādi apsvērumi.
[4.1] Tiesa ir ignorējusi prasījumu par iestādes faktiskās rīcības izvērtējumu. Tam ir būtiska nozīme, jo iestādes rīcība izskaidrotu, kāpēc pieteicējs deklarējis savus ienākumus.
[4.2] Pieteicējs, iesniedzot deklarācijas, nav atzinis savu pienākumu maksāt nodokli.
[4.3] Pat ja atzītu, ka pieteicējam ir jāmaksā nodoklis, būtu jārisina jautājums par iestādes faktisko rīcību, piedzenot nodokļu parāda maksājumus nesamērīgos termiņos un apmērā.

Motīvu daļa

[5] Pirmās instances tiesa pamatoti secināja, ka prasījums, par kuru ierosināta administratīvā lieta, tas ir, par Valsts ieņēmumu dienesta 2013.gada 18.oktobra lēmuma atcelšanu, nav izskatāms administratīvā procesa kārtībā, un tādēļ pamatoti izbeidza lietā tiesvedību.

Valsts ieņēmumu dienests ar 2013.gada 18.oktobra lēmumu atteica izskatīt pēc būtības pieteicēja iesniegumu daļā, kurā pieteicējs izteicis iebildumus pret pienākumu maksāt nodokli un lūdzis atcelt Valsts ieņēmumu dienesta Nodokļu parādu piedziņas pārvaldes Pirmās piedziņas daļas Valmieras nodaļas lēmumu. Izvērtējot lietas materiālus, nav redzams, ka iestāde būtu pieņēmusi lēmumu, ar kuru pieteicējam uzlikts pienākums maksāt nodokli. Dokuments, uz kuru pieteicējs atsaucas kā uz lēmumu par nodokļu samaksu un kuru lūdz atcelt, ir nodokļu inspektora e-pasta vēstule, ar kuru pieteicējs uzaicināts labprātīgi samaksāt nokavētos nodokļu maksājumus (*lietas 21.lapa*).

Augstākā tiesa jau iepriekš atzinusi, ka domstarpības starp personu un iestādi par to, vai no likuma izriet personas pienākums maksāt nodokli, ja tās netiek risinātas audita (datu atbilstības pārbaudes) ietvaros, tas ir, iestādei pieņemot lēmumu par pienākuma uzlikšanu personai maksāt nodokli un personai šo lēmumu apstrīdot un pārsūdzot, nav izšķiramas tiesā administratīvā procesa kārtībā. Šādā kārtībā izšķirami tikai tādi strīdi par tiesībām, kuru pamatā ir iestādes lēmums, ar kuru tiek mainīts vai tiek atteikts mainīt personas tiesību vai pienākumu apjomu (*sk. Augstākās tiesas 2014.gada 29.janvāra lēmuma lietā Nr.SKA-366 7.punktu*). Šāds lēmums konkrētajā gadījumā nav pieņemts; Valsts ieņēmumu dienesta 2013.gada 18.oktobra lēmums nav uzskatāms par lēmumu par apstrīdēto administratīvo aktu.

[6] Pieteicējs blakus sūdzībā norāda, ka tiesa nav izvērtējusi pieteikumā ietverto prasījumu par iestādes faktisko rīcību. Par faktisko rīcību pieteicējs uzskata to, ka dienests nav savlaicīgi pieteicēju informējis par iespējamā parāda veidošanos un tādējādi radījis pieteicējam būtiskas sekas – pienākumu samaksāt lielu nodokļa summu īsā laika posmā.

Gan iesniegumā iestādei, gan pieteikumā un blakus sūdzībā tiesai argumenti par pieteicēja neinformēšanu par nodokļa parāda izveidošanos izmantoti, lai pamatotu viedokli, ka ir jāatceļ iestādes lēmums par pienākumu maksāt nodokli vai jānoslēdz ar pieteicēju izlīgums. Tātad pieteicēja mērķis, vēršoties gan iestādē, gan tiesā, pēc būtības bija panākt nodokļu parāda atcelšanu vai – ja tiktu atzīts, ka pieteicējam tiešām jāmaksā nodoklis – izlīguma noslēgšanu, samazinot maksājamo summu un atlikušo parāda daļu sadalot termiņos. Kā noskaidrots iepriekš, jautājums par nodokļu parāda atcelšanu šajā gadījumā nav izskatāms tiesā administratīvā procesa kārtībā. Savukārt pieteikumu daļā par vienošanās (izlīguma) noslēgšanu ir atteikts pieņemt ar pirmās instances tiesas tiesneša 2013.gada 21.novembra lēmumu un pieteicējs šo atteikumu nav pārsūdzējis.

Pat ja iestādes rīcības atzīšana par prettiesisku būtu pieteicēja primārais mērķis, šāds prasījums tāpat nebūtu izskatāms administratīvā procesa kārtībā. Viena no Administratīvā procesa likuma 89.panta pirmajā daļā ietvertajām faktiskās rīcības pazīmēm ir tā, ka personai šīs rīcības rezultātā ir radītas faktiskas sekas. Par šādām sekām nevar uzskatīt nodokļa parāda veidošanos. Nodokļa parāds neveidojas (un arī neuzkrājas) tādēļ, ka nodokļu administrācija par to neinformē nodokļu maksātāju, bet gan tādēļ, ka persona likumā noteiktajā kārtībā neaprēķina un nesamaksā nodokli. Turklāt tiesību normās arī nav paredzēts nodokļu administrācijas pienākums brīdināt vai informēt nodokļu maksātāju par iespējamu parāda izveidošanos. Līdzās nodokļu administrācijas pienākumam kontrolēt nodokļu, nodevu, kā arī citu valsts noteikto maksājumu aprēķināšanas un maksāšanas pareizību un maksājumu parādus (*sk. likuma „Par nodokļiem un nodevām" 18.panta pirmās daļas 2. un 3.punktu*) noteikts nodokļu maksātāju pienākums aprēķināt maksājamo nodokļu summas un samaksāt tās noteiktajā termiņā (*sk. likuma „Par nodokļiem un nodevām" 15.panta pirmās daļas 1. un 2.punktu*).

[7] Tā kā administratīvā procesa kārtībā nav izskatāms strīds par pieteicēja pienākumu maksāt nodokli, arī argumentiem par nodokļa parāda apmēra un samaksas termiņa samērīgumu nav nozīmes. Ja pieteicējs uzskatīja, ka tiesai pēc būtības jāskata jautājums par vienošanos, ar kuru tiktu noteikta konkrēta nodokļa parāda samaksas kārtība (kas, pieteicēja ieskatā, atbilstu samērīguma principam), viņam bija jāpārsūdz pirmās instances tiesas tiesneša lēmums, ar kuru tas atteica pieņemt pieteikumu daļā par vienošanās noslēgšanu. Pieteicējs to nav darījis, līdz ar to atteikums pieņemt pieteikumu šajā daļā ir stājies spēkā.

[8] Apkopojot minēto, Administratīvās rajona tiesas lēmums ir atstājams negrozīts, bet pieteicēja blakus sūdzība noraidāma.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta pirmās daļas 1.punktu un 324.panta pirmo daļu, Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments

nolēma

Atstāt negrozītu Administratīvās rajona tiesas 2014.gada 7.janvāra lēmumu, bet /pers. A/ blakus sūdzību noraidīt.
Lēmums nav pārsūdzams.

Tiesnese R.Vīduša

Tiesnese V.Krūmiņa

Tiesnese I.Skultāne